

Mer stabilitet än förändring i de politiska nyheterna

Lars Nord*

Journalistik om politik är nästan alltid kontroversiell. En politikintresserad allmänhet kan tycka att det rapporteras för lite och för ytligt, medan de mindre intresserade tycker att det är för mycket och för djuplodande nyheter om politik. De med vänstersympatier har inte sällan uppfattningen att de politiska motståndarna gynnas av mediebevakningen, medan högeranhängarna är lika övertygade om att medierna har en dold vänsterliberal agenda. Senare års debatt om ”falska nyheter” både i Sverige och i omvärlden har bidragit till att göra den politiska journalistiken än mer omstridd (Gelfert, 2018).

Samtidigt finns olika sätt att se på förhållandet mellan journalistik och politik. Sverige har traditionellt beskrivits som ett demokratisk-korporativistiskt mediesystem som kombinerat en självständig och professionell politisk journalistik med en aktiv mediepolitik med bland annat presstöd och ett värnande om starka allmänfinansierade medier (Hallin & Mancini 2004). Generellt har den politiska journalistiken i vårt

* Lars Nord är professor i politisk kommunikation vid Mittuniversitetet.

land utvecklats från en nära symbios mellan partier och medier till allt mer oberoende politisk rapportering, och där de politiska aktörerna i allt högre grad anpassar sig till nyhetsmedielogiken för att få uppmärksamhet i den offentliga debatten (Nord & Strömbäck, 2018). Se även Nygrens kapitel om källor i denna skrift där han visar att fler källor syns i materialet över tid.

Det faktum att de flesta människor får sin information om det som händer i samhället via medierna innebär inte att mediebilderna av det politiska skeendet är en spegelbild av verkligheten. Så är sällan fallet utan den politiska journalistiken präglas av att vissa valda perspektiv lyfts fram i rapporteringen på bekostnad av andra (Entman, 1993). Sådana journalistiska gestaltningar av verkligheten kan ha stor betydelse för hur människor uppfattar politiken. Episodiska gestaltningar fokuserar på enskilda händelser, medan tematiska gestaltningar handlar mer om generella sammanhang och bakgrunder till händelser (Iyengar, 1991). På samma sätt kan politiska nyheter välja att belysa konsekvenser av politiska händelser på individuell eller samhällslevellelig nivå.

Den politiska journalistiken kan också undersökas utifrån karaktär, tilltal och stil. Det handlar om huruvida rapporteringen präglas av ett personligt eller opersonligt tilltal, om den uttrycker känslor eller inte, om den har en positiv, neutral eller negativ ton eller om politiska händelser huvudsakligen beskrivs eller tolkas. Flera internationella studier pekar på att politik, åtminstone i valrörelser, bevakas allt mer negativt (Patterson, 2016; Cushion & Thomas, 2018). I denna diskussion finns vidare ett klassiskt ideal om

att journalistiken bidrar till demokratin genom att ge människor kunskaper och möjlighet att ta ställning i samhällsfrågor, inte minst i samband med val (Patterson, 2013; Albaek et al. 2014). Men det finns också tankar om att en mer personlig och starkt emotionellt orienterad journalistik förmår mobilisera grupper som annars inte är så intresserade av politik (Wahl-Jørgensen, 2018).

Svenska studier av politisk nyhetsjournalistik handlar nästan alltid om journalistiken i valrörelsens slutskede. Oftast är det de stora nationella nyhetsmedierna som studeras (t ex Asp & Bjerling, 2014; Johansson & Strömbäck, 2019) och någon gång lokala medier (t ex Nord et al. 2019). En generell slutsats är att dessa medier allt mer sällan skildrar politikens sakfrågor och allt oftare betonar det politiska spelet och politiska skandaler. Journalistiken är oftast beskrivande, men ungefär 40 procent av innehållet i riksmidierna i valrörelsen har ett tolkande journalistiskt förhållningssätt. Den svenska valrörelsen brukar därför beskrivas som i hög grad medialiserad (Nord & Strömbäck, 2018). En tes är att medielogiken slagit igenom och slagit rot i ett allt mer kommersialiserat och konkurrensutsatt mediasystem där också de politiska nyheterna måste sälja och locka en publik.

Men dessa observationer grundas mestadels på innehållet i nationella medier under valrörelser. Den här undersökningen är unik på så sätt att den syftar till att ge mer generell kunskap om den politiska

journalistikens utveckling genom att under en längre tidsperiod – och med varierande politisk intensitet – följa en rad olika medier på olika nivåer, i olika delar av landet. Undersökningen avser att ge svar på om de trender som noterats i tillspetsade situationer i ett fåtal ledande medier också präglar den politiska journalistiken i stort.

Få kommer undan politiken

Undersökningen bygger på samtliga artiklar och inlägg i Mediestudiers innehållsanalys som handlar om politik. Totalt handlar det om 2 901 nyheter, eller drygt 14 procent av alla undersökta nyheter. Det kan tyckas vara en blygsam andel, men gör ändå politiken till det vanligast förekommande ämnet i nyheterna i undersökningen. Av tabell 1 framgår hur dessa politiska nyheter fördelar sig per år, utgivningsområde, medietyp och publiceringsform.

De politiska nyheterna förekommer i ungefär lika stor omfattning under hela tidsperioden. Deras andel av det totala analyserade medieinnehållet varierar mellan 12 och 16 procent. En viss uppgång sker under valår, men den uppgången var något mer tydlig 2014 än 2018. Generellt har den journalistiska bevakningen av politik inte avtagit i de här analyserade medierna, utan snarast ökat. Det kan till en del ha att göra med att de politiska nyheterna får mer plats på nyhetssajterna.

Tabell I. Förekomst av politiska nyheter fördelat på år, utgivningsområde, medietyp och publiceringsform

	Antal	Procent
<i>År</i>		
2007	606	21
2014	826	28
2016	704	24
2018	765	26
<i>Utgivningsområde</i>		
Riks	1 667	57
Stockholm	332	11
Värmland	359	12
Västernorrland	306	11
Västmanland	237	8
<i>Medietyp</i>		
Tidningar	2 262	78
Radio	207	7
TV	374	13
Webb (endast)	58	2
<i>Publiceringsform</i>		
Analog	1 210	42
Webb	1 691	58

Kommentar: Riksmedier=svt.se Rapport, SR Ekot, Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, TV4; Stockholmsmedier=Metro, Mitt i, Södermalmsnytt, SVT Stockholm, SR Stockholm. Värmlandsmedier=Värmlands Folkblad, Nya Wermlands-Tidningen, SR Värmland, SVT Värmland; Västernorrlandsmedier=Dagbladet, Sundsvalls Tidning, SR Västernorrland, SVT Västernorrland, Sundsvalls Nyheter. Västmanlandsmedier=Västmanlands Läns Tidning, Västerås Tidning, Nyheter 24, SR Västmanland, SVT Västmanland.

Mer än hälften av de politiska nyheterna som publicerats i den här studien, 57 procent, härrör från riksmidierna, och resterande del är tämligen jämnt utspridd i de regionala medierna. När det gäller jämförelsen av olika medietyper blir tendensen ännu tydligare. 78 procent av alla politiska nyheter i undersökningen förekommer i tidningar (på papper och nyhetssajter).

Politiska nyheter är totalt sett ingen snabbt växande journalistisk innehållskategori i det totala utbudet. Men bevakningen av politik håller ställningarna och har snarast ökat något under hela den studerade tidsperioden. En uppgång verkar också ske när det är valår. Då ökar allmänhetens intresse för politik och partiernas aktiviteter, och då blir också den journalistiska bevakningen av politikens aktörer mer omfattande.

Det är också intressant att granska vilka typer av journalistiska gestaltningar som är vanligast förekommande i den politiska journalistiken (tabell 2).

Gestaltningens mönstren i den politiska bevakningen utvecklas på lite olika sätt över tid. En klar trend är att andelen tematiska gestaltningar över tid generellt har sjunkit och halverats från 2007 till 2018, medan andelen episodiska gestaltningar under samma tidsperiod ökat från 54 till 77 procent. Andelen episodiska gestaltningar är högre i TV än i andra medietyper samt mer framträdande i Stockholmsregionen och i Västmanland än i övriga utgivningsområden.

Tabell 2. Journalistiska gestaltningar i den politiska nyhetsjournalistiken (procent)

	Episodisk gestaltning	Tematisk gestaltning	Individuell gestaltning	Samhällelig gestaltning
<i>År</i>				
2007	54	45	17	79
2014	50	48	13	84
2016	62	38	15	85
2018	77	22	6	94
<i>Utgivningsområde</i>				
Riks	59	40	11	87
Stockholm	75	25	15	83
Värmland	54	46	11	87
Västernorrland	58	42	16	81
Västmanland	72	28	15	84
<i>Medietyp</i>				
Tidningar	58	41	12	86
Radio	66	28	12	86
TV	77	23	13	87
Webb (endast)	59	41	19	81
<i>Publiceringsform</i>				
Analog	63	36	11	86
Webb	60	39	13	86

Kommentar: Episodisk gestaltning innebär att medierna fokuserar på en enskild händelse, ett enskilt uttalande eller en enskild person. Tematisk gestaltning placerar händelsen i ett bredare och mer abstrakt sammanhang och gör jämförelser med andra händelser eller har ett längre tidsperspektiv. Individuell gestaltning handlar om en eller flera individer eller berör på ett individuellt plan. Samhällelig gestaltning handlar om förslag eller frågor som påverkar hela samhället. Bara de enheter där gestaltningar förekommer redovisas i tabellen.

De politiska nyheterna har samtidigt under den studerade tidsperioden kommit att präglas allt mer av samhälleliga gestaltningar och allt mindre av individuella gestaltningar. Utvecklingen kulminerade under valåret 2018 då endast sex procent av det samlade innehållet i politikbevakningen dominerades av individuella gestaltningar. Det finns heller inga avgörande skillnader mellan utgivningsområden, medietyper eller publiceringsformer i detta avseende.

Resultaten av jämförelsen av de journalistiska gestaltningarna i den politiska journalistiken ger inget entydigt svar på frågan hur dessa utvecklats över tid. Den tydliga ökningen av episodiska gestaltningar indikerar en tämligen händelsestyrd politisk rapportering. Den stora dominansen av samhälleliga perspektiv framför individuella gestaltningar visar samtidigt att dessa händelser mycket oftare kopplas till övergripande politiska frågeställningar än till enskilda personer som förekommer i politiken. Svensk politisk journalistik följer nära det aktuella politiska skeendet och skildrar oftast detta skeende utifrån ett samhällsperspektiv.

Känslorna tog inte överhanden

Utöver journalistiska gestaltningar kan också det journalistiska tilltalet i de politiska nyheterna jämföras över tid. I den här undersökningen har särskilt förekomsten av personligt och känslösamt tilltal analyserats (tabell 3).

Tabell 3. Journalistiskt tilltal i den politiska nyhetsjournalistiken (procent)

	Personligt tilltal	Opersonligt tilltal	Känslösamt tilltal	Känslolöst tilltal
<i>År</i>				
2007	29	71	25	75
2014	37	63	31	69
2016	27	73	20	80
2018	21	79	27	73
<i>Utgivningsområde</i>				
Riks	33	67	28	72
Stockholm	8	92	23	77
Värmland	32	68	24	76
Västernorrland	27	73	29	71
Västmanland	21	79	17	83
<i>Medietyp</i>				
Tidningar	34	66	28	72
Radio	3	96	23	77
TV	6	94	11	89
Webb (endast)	45	55	36	64
<i>Publiceringsform</i>				
Analog	31	69	28	72
Webb	27	73	24	76

Kommentar: Med personligt tilltal menas att journalisten tydligt låter sina personliga åsikter eller bedömningar komma fram. Med känslösamt tilltal menas att journalisten uttrycker egna känslor kring ämnet eller låter källor med tydliga åsikter eller känslor komma till tals.

Resultatet visar att andelen politiska nyheter med ett personligt tilltal uppvisar en sjunkande trend och utgör ungefär en femtedel av allt politiskt material 2018. Det personliga tilltalet är vanligare i tidningar och på webb än i etermedierna.

Politiska nyheter är inte särskilt känslamma. Ungefär tre av fyra sådana nyheter kännetecknas i stället av vad som kan beskrivas som ett känslolöst tilltal. Andelen är i stort den samma i olika utgivningsområden och medietyper även om medier som bara finns på webben står för en något högre andel eftersom drygt en tredjedel av det politiska material har ett känslamt tilltal.

Som tabellen visar förefaller det känslamma tilltalet följa en slags elektoral cykel och öka i samband med valår. Det skulle ses som ett tecken på att de politiska nyheterna blir mer känslamma när den politiska dramatiken ökar. Vad som talar emot den tanken är att den här undersökningen också visar att till exempel ekonomiska nyheter, nyheter om nöjen och sportnyheter uppvisar samma mönster. Vissa år innehåller generellt fler känslamma artiklar och inslag än andra år, och det är därför mindre troligt att just förekomsten av valrörelser skulle vara den mest sannolika förklaringen till dessa variationer över tid.

Slutligen har också tonen i den politiska journalistiken och det journalistiska förhållningssättet undersökts (tabell 4).

Tabell 4. Journalistiskt förhållningssätt i den politiska journalistiken (procent)

	Negativ ton	Positiv ton	Beskrivande	Tolkande
<i>År</i>				
2007	29	6	60	40
2014	36	6	53	47
2016	26	4	59	41
2018	29	5	62	38
<i>Utgivningsområde</i>				
Riks	34	5	52	48
Stockholm	21	4	83	17
Värmland	32	8	59	41
Västernorrland	32	5	59	41
Västmanland	17	6	70	30
<i>Medietyp</i>				
Tidningar	33	6	52	48
Radio	18	2	90	10
TV	20	4	84	16
Webb (endast)	43	3	36	64
<i>Publiceringsform</i>				
Analog	33	6	55	45
Webb	28	5	61	39

Kommentar: Tonalitet har kodats som positiv, negativ eller neutral. Tydliga tecken på detta är hur händelseförlopp beskrivs (om något beskrivs som en ”succé” eller ”katastrof”). Det behöver inte handla om journalistens egna ordval utan kan handla om hur de utvalda källorna uttalar sig. I tabellen redovisas bara andelen negativa och positiva vinklingar. Med beskrivande menas att journalisten förmedlar en rak beskrivning av händelseförloppet, med tolkande att journalisten lägger in sina egna tolkningar av händelserna.

Den viktigaste slutsatsen när det gäller tonen i de politiska nyheterna är att de i de flesta fall varken är positivt eller negativt vinklade. Merparten, eller ungefär två tredjedelar, är under den studerade tidsperioden mer neutralt formulerade. En viss uppgång kan noteras under valår, men huvudintrycket är att den politiska journalistiken i stort varken består av hyllningsartiklar eller skarp kritik, utan mer av rapporterande och redovisande utan vinklingar. I de fall sådan vinklingar förekommer är de dock oftare negativa än positiva. Andelen negativa vinklingar är densamma 2007 som 2018.

Politiska artiklar och inslag kan slutligen också diskuteras i termer av att vara huvudsakligen beskrivande eller tolkande när det gäller det journalistiska förhållningssättet. Tesen att politiska nyheter med tiden generellt skulle ha blivit mer tolkande till sin karaktär får knappast något stöd i den här undersökningen. Runt 60 procent av de analyserade enheterna har ett beskrivande förhållningssätt under hela tidsperioden, och andelen är snarast något stigande. Klart mest beskrivande politiska nyheter finns i radion och tv. Det är bara i medier som bara finns på webben som tolkande nyheter klart överträffar beskrivande.

Ingen genre i förfall

En generell slutsats som kan dras av den här undersökningen är att de politiska nyheterna i svenska medier inte förändras särskilt mycket över tid. De utgör ungefär samma andel av den totala nyhets-

produktionen och de är sig tämligen lika i de flesta avseenden. De är fortfarande de vanligaste nyheterna i de svenska medierna. Det är svårt för den genomsnittlige mediekonsumenten att hålla sig helt oinformerad om politik. Medierna behåller sin ställning som central informationskälla när det gäller vad som händer i samhället.

I övrigt är det lättare att säga vad som inte har förändrats än vad som faktiskt har förändrats när det gäller de politiska nyheterna. Det finns inga belegg för att bevakningen av politik har blivit mer negativt vinklad än förr. Inte heller är det vanligare med personliga och känslosamma tilltal i den politiska journalistiken. Och andelen tolkande artiklar och inslag ligger på ungefär samma nivå under hela den studerade tidsperioden från 2007 till 2018. De politiska konsekvenserna beskrivs hela tiden mer på samhällelig än på individuell nivå.

Den mest tydliga trenden vad gäller förändringar handlar om att andelen episodiska gestaltningar ökar över tid. Det är de enskilda händelserna som står i fokus, och allt mer sällan förekommer tematiska gestaltningar när dessa enskilda händelser sätts in i ett större sammanhang. Men detta fokus på enskilda händelser betyder inte att bevakningen av dessa händelser vare sig blir mer negativ eller mer personligt präglad. Samhällsperspektivet och frånvaron av känslösamt tilltal är andra viktiga delar av vår tids politiska journalistik.

En slutsats som dras när detta omfattande material analyseras är att den politiska journalistiken mår rätt bra och håller ställningarna på de flesta områden.

Det må finnas exempel på undermålig politikbevakning i Sverige, men i stort handlar det knappast om en journalistisk genre i förfall. Valrörelseår och icke-valrörelseår, storstad eller landsbygd, dagspress, etermedier eller internet – den politiska journalistiken fungerar i de flesta fall som kan förväntas i en vital demokrati.

Det finns slutligen skäl att påminna om att denna undersökning bara gäller medieinnehållet. Även om nyhetsmedierna fortsätter prioritera det politiska innehållet får allt fler svenskar sin huvudsakliga information på andra digitala plattformar. Det är gott och väl att det finns gott om politiska nyheter i det totala utbudet, men dessa nyheter överlever på sikt knappast utan en tillräckligt stor och trogen publik.

Referenser

- Albaek, Erik, van Dalen, Arjen, Jebril, Nael & de Vreese, Claes H. (2014). *Political journalism on comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Asp, Kent & Bjerling, Johannes (2014). *Mediekratin. Mediernas makt i svenska val*. Stockholm: Ekerlids.
- Cushion, Stephen & Thomas, Richard (2018). *Reporting elections. Rethinking the logic of campaign coverage*. Cambridge: Polity Press.
- Entman, Robert E. (1993). Framing. Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 43(4), 51–58.
- Gelfert, Axel (2018). Fake news: A definition. *Informal Logic*, 38(1), 84–117.

- Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004). *Comparing media systems. Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Iyengar, Shanto (1991). *Is anyone responsible? How television frames political issues*. Chicago: Chicago University Press.
- Johansson, Bengt & Strömbäck, Jesper (2019). *Kampen om mediebilden. Nyhetsjournalistik i valrörelsen 2018*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Nord, Lars, Nygren, Gunnar & Volny, Sanna (2019). *Medierna och lokalvalen 2018. Gamla aktörer på nya digitala arenor*. Huddinge: Södertörns högskola.
- Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2018). *Svenska valrörelser. Väljare, medier och partier under 2000-talet*. Stockholm: Santérus.
- Patterson, Thomas E. (2013). *Informing the news. The need for knowledge-based journalism*. New York: Vintage Books.
- Patterson, Thomas E. (2016). *News Coverage of the 2016 General Election: How the Press Failed the Voters*. Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy (with Media Tenor). Cambridge, MA: Harvard University.
- Wahl-Jørgensen, Karin (2018). *Emotions, media and politics*. Cambridge: Polity Press.